

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
ЗАГНІТКО КАТЕРИНИ МИКОЛАЇВНИ
«ГРИГОРІАНСЬКИЙ ХОРАЛ
У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА»,
представлену на здобуття
наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво

Григоріанський хорал став музичним символом західних християн, акумулюючи в собі тисячолітню традицію Римо-Католицької Церкви, її генетичний код. Латинська монодія як корпус одноголосих співів Західної Церкви відіграла ключову роль у творенні професійної західноєвропейської музичної культури. Зокрема, це відобразилося у формуванні музичних жанрів (секвенція, троп та ін.), еволюції музичного нотопису, кристалізації ладо-ритмічних компонентів монодії. Згодом, на основі григоріанського хоралу виникають ранні зразки багатоголосся.

На тлі зацікавлення давніми музичними практиками поступово кристалізувався один з фундаментальних напрямів у музикології – музична медієвістика, що скеровує до вивчення специфіки сакральної монодії.

Українська музична медієвістична наука зосередила свою працю у двох основних керунках: вивчення греко-візантійської музичної традиції як основи найдавнішого пласту українського літургійного співу та системний аналіз музичної стилістики українських церковних піснеспівів. Натомість дослідження західної монодії у сучасній вітчизняній науковій думці майже не висвітлено. Для розширення наукового дискурсу сучасного українського музикознавства обрана дисертанткою тема є актуальною та запотребованою. Адже при дослідженні витоків та генези музичної складової християнського богослужіння, слід враховувати спільні корені Західної та Східної півночі традиції, їх взаємовпливи, що були більш відчутними до розколу у 1054 р.

Враховуючи цю особливість феномену сакральної монодії медієвістичні студії спрямовують як до глибшого прочитання тисячолітньої спадщини, так і до переосмислення її історичного розвитку. Водночас римо-католицька традиція в Україні, зокрема в Галичині, має глибоке коріння і була важливим чинником розвитку музичної культури на наших землях. З

часів Київської Русі маємо перші свідчення про поширення григоріанського хоралу на українські землях. Це доводять численні пам'ятки, збережені до наших днів та згадані у дисертаційному дослідженні (*підрозділ 1.3*).

Звернення авторки до питань ролі та форм існування григоріанського співу в українській музичній традиції на базі досить численних рукописних матеріалів, вважаю найбільш оригінальною та значною частиною роботи К. М. Загнітко. Також відзначу введення автором дослідження в науковий обіг пергаменних фрагментів григоріаніки з Львівської бібліотеки ім. В. Стефаніка.

Окремим питанням є дослідження історії західного нотного письма: від невменної до сучасного запису, що розглянуто у підрозділах 2.1 та 3.1. У царині давньої музики визрівають нові методи дослідження, що підкреслюють специфіку монодійного репертуару та його тісне кореспондування із сакральним текстом. Обґрунтування семіологічного методу о. Ежена Кардіна відкрило нові перспективи у дослідженні монодійної спадщини та висвітлило новітні тенденції у розроблені цієї проблематики на Заході.

Важливим здобутком дисертації є тісний взаємозв'язок теоретичних студій григоріаніки із їх втіленням у виконавській практиці. Тому суттєвий теоретичний і практичний інтерес у цьому відношенні має матеріал Третього розділу, де здійснений детальний аналіз композиційної структури цілого та ладо-ритмічні особливості у зразках монодії, зафіксованих невменною та лінійною нотаціями, і розглянутих у контексті виконавської практики.

Аналіз різних локальних різновидів невменної нотації допоміг відкрити закодовані підказки для виконавців, що передавалося з покоління в покоління. Цікавим є той факт, що пізніша лінійна нотація з її відчутними перевагами не змогла зберегти багатства виконавських ремарок. Поширення ідей григоріанської семіології та створення міжнародного товариства із науковою діяльністю та демонстрацією її переваги на практиці, засвідчує її міцне підґрунття, створене на основі аналізу значної кількості джерельного матеріалу.

В перспективі, така праця стане допоміжною у розширенні знань у сфері історії західної музики, розвитку нотації, літургійного співу та ін., а особливо – виконання григоріанських піснеспівів на основі рукописних пам'яток.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації К. М. Загнітко дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до освітлення вищезгаданих завдань відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження.

Варто також відзначити добру структурованість роботи та логічність викладу.

Грунтовність виконаної роботи засвідчує досить солідний список використаних джерел, який включає спеціальну наукову літературу та різні типи джерел (220 позицій, причому дві третини з них – на декількох іноземних мовах, що цілком зрозуміло, вважаючи на тему дослідження).

1. У першому розділі дисертантка висвітлює історію григоріанського хоралу, зупиняючись також і на локальних різновидах (староримський, мозарабський). На мій погляд, це питання потребувало більш розширеного викладу, тож постає питання, чи існує концертна практика виконання староримського або мозарабського хоралу, і якщо так, то яка їх специфіка?

2. У підрозділі 1.2. автор надає огляд ватиканських видань ХХ ст., вказуючи на історію їх створення та дискусії щодо доцільності використання. Виникає питання щодо окреслення перспективи появи нових видань і, відповідно, їх можливих відмінностей від попередніх?

3. У розділі 1.3. К. Загнітко описує історію григоріанського хоралу в Україні, де згадує про впливи західної традиції на наші землі. Зокрема присутність *Dies irae* та *Te Deum* у ірмологіонах. А чи відомі зворотні впливи?

4. В чому, на думку дисертантки, полягає феномен наявності такої численної колекції григоріанських рукописів саме у Львові?

5. У підрозділі 2.1 зазначається генетична спорідненість між екфонетичними знаками та західною невменною нотацією. Хотілося б уточнити, які саме графічні форми є ідентичними або схожими.

6. Чи може досліджуваний метод григоріанської семіології о. Ежена Кардіна надати певну «універсальну модель» виконання григоріаніки? Чи у самій школі о. Ежена Кардіна не виникають розбіжності щодо інтерпретації піснеспівів?

7. У зв'язку з потребою глибокого пізнання духовної суті піснеспівів григоріанської монодії, чи вважає авторка роботи можливим їх розгляд з точки зору риторичного (гомілетичного) вчення?

Щодо зауважень до тексту дисертаційної роботи, то їх небагато і вони стосуються таких моментів:

1. у меті дослідження дисертанткою першим пунктом зазначено «осмислення григоріанського хоралу в контексті літургійно-мистецького змісту», що, на погляд опонента, не повністю розкрито у тексті;

2. присутні деякі огріхи при оформленні насамперед Першого та Другого розділів: враховуючи їх частково описовий характер, в них не

завжди присутні відповідні поклики на джерела інформації. Також зауважу деякі проблеми щодо оформлення списку використаної літератури.

Проте, зауваження не применшують наукового значення дослідження, результати якого, безумовно, є значним внеском у розвиток сучасної музичної медієвістики. Отже, одержані в дисертації результати є самостійними, досить оригінальними, мають актуальність, незаперечну теоретичну та практичну цінність, наукову новизну. Мету і завдання, поставлені перед дисертантом, вважаю виконаними.

Безумовно, тема є перспективною для її подальшого розроблення автором дисертаційного дослідження. Також сучасна медієвістика потребує створення загальноукраїнського каталогу латинських нотованих рукописів та створення виконавського колективу, який би зміг розкрити духовну силу григоріанських мелодій.

Загальні висновки по дисертації відповідають її змісту, конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати.

Автореферат дисертації адекватно відбиває зміст, структуру, основні результати, висновки роботи.

За своєю тематикою, методами дослідження та змістом дисертаційне дослідження «Григоріанський хорал у сучасному науковому дискурсі: історія, теорія, практика» відповідає існуючим вимогам МОН України, які висуваються відносно досліджень вказаного типу, а її автор **Катерина Миколаївна Загнітко** заслуговує на присвоєння їй пошукуваного наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної культурології
Одеської національної музичної академії

Т.М. Каплун

14.04.2017 р.

